

KOMPETENČU PIEEJA IZGLĪTĪBĀ. CAURVIJU PRASMES

2020.GADA OKTOBRĪ

IZGLĪTĪBAS METODIĶES SIGNITA GABRĀNE

MĒS:

- Atbildiet uz izlozēto jautājumu čatā,
klātienē, pasakiet kuru mācību priekšmetu
pārstāvat!

Izglītības un zinātnes
ministrija

Redzējums par skolēnu 21.gs.

Dzīvo

patstāvīgi un veselīgi

Apzinās sevi, savas vēlmes un intereses,
Spēj dzīvot patstāvīgi,
saskaņā ar savām vērtībām,
Saglabā un nostiprina savas garīgās
un fiziskās spējas,
Rūpējas par savu veselību un drošību.

Līdzdarbojas

izsvērti un atbildīgi

Veido patstāvīgus spriedumus;
Pilnvērtīgi piedalās sociālajā, politiskajā, ekonomiskajā un
darba dzīvē;
Veido cieņpilnas attiecības ar citiem cilvēkiem;
Sekmīgi darbojas daudz kultūru
un daudzvalodu vidē.

SKOLĒNS

Mācās

prasmīgi un ieinteresēti

Ir zinātkārs un intelektuāli atvērts
Prot un vēlas patstāvīgi mācīties mūža garumā
Plāno un vada savu izziņas procesu
Lietpratīgi un atbildīgi izmanto IKT iespējas

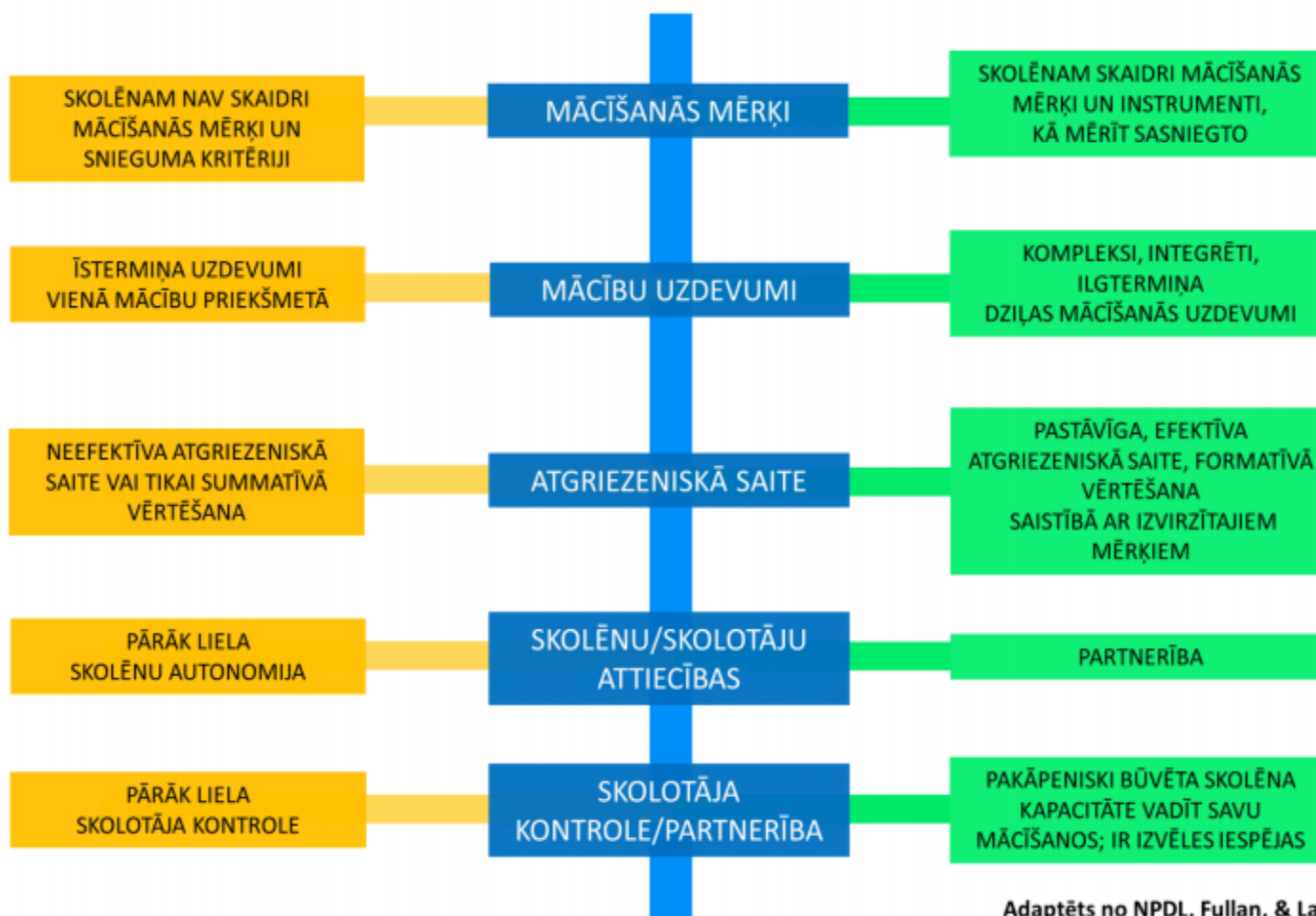
Rada

inovatīvi un produktīvi

Rada un attīsta jaunas zināšanas un risinājumus
Uzņemas iniciatīvu, ir mērķtiecīgs un neatlaidīgs
Sekmīgi darbojas komandās, ved sarunas, pieņem kopīgus
lēmumus
Izprot, respektē un risina kompleksas problēmas

EFEKTĪVA SKOLOTĀJA DARBĪBA DZIĻAS MĀCĪŠANĀS VADĪŠANAI

NEEFEKTĪVA MĀCĪŠANA

EFEKTĪVA MĀCĪŠANA

Adaptēts no NPD, Fullan, & Langworthy, 2014

Mācību satura īstenošana

Mācīšanās iedziļinoties (lietpratība ir iespējama, ja mainām akcentus (mācās skolēns, skolotājs vada zināšanu apguvi, nevis dod gatavas zināšanas; ilgāks laiks, autentiski uzdevumi));

Mācīšanās pieeju ikdienā (stundā) raksturo:

Skaidrs sasniedzamais rezultāts;

Jēgpilni uzdevumi;

Attīstoša atgriezeniskā saite;

Domāšana par domāšanu.

Paņēmieni un taktikas izmantotas jau iepriekš, bet izaicinājums, lai tas būtu visās skolās un visās stundās.

NOSAUCIET/UZRAKSTIET ČATĀ SAVA PRIEKŠMETA/JOMAS SPECIFISKĀS PRASMES!

- Prasmes var iedalīt:
- Specifiskajās;
- Kognitīvajās;
- Metakognitīvajās;
- Caurviju/transversālajās.

CAURVIJU PRASMES

<https://www.skola2030.lv/lv/jaunumi/zinu-izdevums/nr-8-oktobris-2019> vai
http://skola2030.lv/admin/filemanager/files/2/nr_8.pdf

(..)vispārīgo jeb caurviju prasmju – bieži dēvētām arī par 21. gadsimta prasmēm un transversālajām prasmēm (transversal skills) – integrācijas mērķis mācību saturā – sekmēt mācīšanās iedziļinoties procesus, piedāvāt skolēniem vispārīgas prasmes jeb rīkus, kas caurvij jeb ir klātesoši un būtiski nepieciešami visās mācību jomās, lai tādējādi palīdzētu skolēniem labāk un pamatīgāk apgūt mācību saturu, rīkoties arvien jaunās un nepazīstamās kompleksās situācijās, ko veido daudzveidīgu elementu mijiedarbība.

Z.Oliņa, 5.lpp.

KĀDA IR CAURVIJU LOMA MĀCĪBĀS?

- Caurvijām ir ~~duāla loma mācībās. Tās ietver domāšanas un darīšanas rīku jeb stratēģiju kopumu mērķtiecīgākai, efektīvākai rīcībai, lai skolēns spētu pamatīgāk izzināt mācību saturu, rezultātā iegūstot dziļākas, pamatīgākas zināšanas.~~
- Vienlaikus caurviju prasmju attīstība ir arī nozīmīgs izglītības mērķis, lai skolēni prastu līdzīgi rīkoties jaunās, nepazīstamās dzīves situācijās.
- Caurviju prasmes nav iespējams izmantot un attīstīt atrauti no zināšanām, konkrētām dzīves situācijām un kontekstiem, tādēļ tās attīstāmas saistībā ar mācību jomu saturu, nevis, piemēram, atsevišķās kritiskās vai radošās domāšanas nodarbībās.

SKOLA2030 VIDEO MATERIĀLI PAR CAURVIJĀM (CAURVIJU PRASMES - EKSPERTI RUNĀ)

- Brakmane Daiga «Sadarbība» https://www.youtube.com/watch?v=_jT-JpfjtzY&list=PLLLs_n2ybYpqqPhkZ9mOIXuVj8ctQrTV-&index=3
- Brakmane Daiga «Pilsoniskā līdzdalība»
https://www.youtube.com/watch?v=Gul_vovaORg&list=PLLLs_n2ybYpqqPhkZ9mOIXuVj8ctQrTV-&index=2
- Hačatrjana Liena «Kritiskā domāšana un problēmrisināšana»
https://www.youtube.com/watch?v=UWPh35K34C0&list=PLLLs_n2ybYpqqPhkZ9mOIXuVj8ctQrTV-&index=4
- Kosolapova Madara «Digitālā caurvija»
https://www.youtube.com/watch?v=MC9DIpMUgVA&list=PLLLs_n2ybYpqqPhkZ9mOIXuVj8ctQrTV-&index=6
- Mazpane Ilze «Jaunrade un uzņēmējspējas»
https://www.youtube.com/watch?v=Ry__jTIE_nc&list=PLLLs_n2ybYpqqPhkZ9mOIXuVj8ctQrTV-
- Vanags Edmunds «Pašvadīta mācīšanās»
https://www.youtube.com/watch?v=7gX0oIOvCAU&list=PLLLs_n2ybYpqqPhkZ9mOIXuVj8ctQrTV-&index=5

CAURVIJU STANDARTS VIDUSSKOLĀ

I. pielikums Ministru kabineta

2019. gada 3. septembra noteikumiem Nr. 416

«Plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti caurviju prasmēs, beidzot 12. klasi»

Darbs ar caurviju standartu 15 min.

Savietojiet caurvijas un tajās sasniedzamos rezultātus!

ZOOM

- 1. grupa

<https://jamboard.google.com/d/1c3sn1IbDGGdnTZGk2ARQ49hxlApcFjvmhEB-JzvoMoY/edit?usp=sharing>

- 2. grupa

<https://jamboard.google.com/d/1SlxRQvVnBWcx2V8u3fUsnU3PjvsjEO7pgQL4EQpOjvA/edit?usp=sharing>

GOOGLE

- 1.grupa

https://docs.google.com/document/d/Ilwo_LqXynSNkwKamY6rFQIrEDKyhTexURlY4LI0bv94/edit?usp=sharing

- 2.grupa

- https://docs.google.com/document/d/IC4te0Kelh5YE7O2UrNCw_IdDEBT_OfugK_2hsstsT7s/edit?usp=sharing

PATSTĀVĪGAIS DARBS PAR CAURVIJU PRASMĒM

- **Atpazīsim caurviju prasmes uzdevumos!**

- *Grupās izpēti uzdevumus un pasakiet, kādas caurviju prasmes tie attīsta vai darbina, un kuras mācību jomas lielās idejas palīdz atklāt!*

KURAS CAURVIJAS UZDEVUMĀ TIEK DARBINĀTAS? KURĀ MĀCĪBU PRIEKŠMETĀ IZMANTOJAMS?

Skolēnam 2 mēnešu laikā jāizveido sava biznesa ideja, jāizpēta tirgus un konkurence, jāaprēķina potenciālās izmaksas, tā jāprezentē 2 min laikā.

Audzēkņiem jāveic intervija vietējā kopienā par ilgtspējas jautājumiem, piemēram, zaļais kurss, tā jāapkopo, izmantojot digitālos rīkus. Jāpiedāvā problēmas risinājums rakstiski.

KURAS CAURVIJAS UZDEVUMĀ TIEK DARBINĀTAS? KURĀ MĀCĪBU PRIEKŠMETĀ IZMANTOJAMS?

Skolēnam jāsalīdzina un jāizvērtē divi situāciju zīmējumi, jāatbild uz jautājumiem: kurā zīmējumā cilvēki pārkāpj noteikumus; kā pārkāpj noteikumus; kāpēc tas ir slikti; kā vajadzētu rīkoties apkārtējiem cilvēkiem?

Skolēni mazās grupās mēneša laikā veido konkrēta arhitektūras objekta maketu, kuru prezentē grupā.

KURAS CAURVIJAS UZDEVUMĀ TIEK DARBINĀTAS? KURĀ MĀCĪBU PRIEKŠMETĀ IZMANTOJAMS?

Audzēkņiem jānoorganizē sociālā akcija vietējā kopienā, lai reklamētu savu topošo profesiju/profesijas.

Skolēni pēc pārgājiena pa dzimto novadu vai pilsētas centru, uzzīmē vienu no redzētajiem kultūrvēstures objektiem, argumentēti pamato, kāpēc šis objekts ir nozīmīgs vietējai sabiedrībai.

Skolēniem pārgājiena laikā jāizdomā un jāizmēra attālums no punkta A līdz punktam B (koks un ugunsкура vieta) vismaz 3 dažādos veidos, jāizvērtē, kur sliet teltis, kur kurt ugunsкуру.

KRITISKĀ DOMĀŠANA UN PROBLĒMRISINĀŠANA

Mērķis

Skolēns rūpīgi un mērķtiecīgi izzina, analizē un izvērtē dažāda veida informāciju un situācijas, izprot to kontekstu; pieņem izsvērtus lēmumus, uzņemas par tiem atbildību; rīkojas, lai risinājumus problēmām izstrādātu un ieviestu; kompleksās situācijās lieto efektīvas problēmrisināšanas stratēģijas, un izvērtē savu sniegumu.

Struktūra

Kritiskā domāšana

- izprot informācijas daļas un to savstarpējās attiecības (*analīze*)
- novērtē informācijas ticamību, kvalitāti un nozīmīgumu (*novērtēšana*)
- savieno atšķirīgas idejas, procesus, lai veidotu ko jaunu (*sintēze*)
- formulē informācijas nozīmi, jēgu (*interpretēšana*)

Problēmrisināšana

1. Problēmas definēšana
2. Vēlamā mērķa stāvokļa formulēšana
3. Iespējamo risinājumu radīšana
4. Labākā risinājuma izvēle
5. Stratēģijas izstrāde risinājumam, plānošana, īstenošana
6. Izvērtējums

Tikumi
gudrība
godīgums
tolerance
laipnība
līdzcietība
taisnīgums
solidaritāte
centība
savaldība
mērenība
atbildība
drosme

Pieeja un galvenās metodes

- Gadījuma analīze, simulācijas, diskusijas, eksperimenti, pētniecības projekti, debates u.c.
- Problēmrisināšanā - attīstīt gan atsevišķas prasmes, kas nepieciešamas konkrētiem problēmrisināšanas soļiem (piemēram, izprast problēmas būtību vai pieņemt lēmumu par risinājuma izvēli), gan skolēniem regulāri piedāvāt pieredzēt visu problēmrisināšanas procesu no sākuma līdz beigām.
- Rūpēties, lai skolēni patstāvīgi risina reālas sev un citiem aktuālas problēmas, un skolotājs ir tas, kurš pārrauga procesu un uzdod rosinošus jautājumus.

1. Jautājumi, kas veicina interpretēšanas procesus

- Kāda ir ... nozīme?
- Kāda ir ... galvenā doma?
- Uz kādiem pieņēmumiem balstās šī informācija?
- Kas varētu sekot?
- Kā tu atklātu... jēgu?
- Kā tu skaidrotu...?

2. Jautājumi, kas veicina analīzes procesus

- Pie kādiem secinājumiem tu vari nonākt?
- Kā tu klasificē?
- No kā un kāpēc sastāv...?
- Kāda ir atšķirība starp...?
- Kādas ir attiecības starp... un ...?
- Kāda ir ... funkcija?
- Kā tu pamatotu...?

3. Jautājumi, kas veicina novērtēšanas procesus

- Vai un kāpēc piekriti...?
- Cik nozīmīgs ir...? Kāpēc?
- Kā tu vērtē...?
- Kāda ir ... vērtība/kvalitāte? Kāpēc?
- Kurš fakts ir nozīmīgāks?
- Kā tu izlemtu, ko izvēlēties?
- Kādus kritērijus tu noteiktu, lai izlemtu par...?

4. Jautājumi, kas veicina sintēzes procesus

- Kas notiks, ja ... (tiks izmainīts, pārveidots, atcelts u. tml)?
- Kādas vēl ir alternatīvas?
- Ko tu darītu, ja...?
- Kā varētu adaptēt...?
- Kā varētu savienot... un ...?
- Kā tu veidotu jaunu...?
- Kādus risinājumus tu piedāvātu?

Kritiskās domāšanas un problēmrisināšanas prasmju attīstība

- Lieto vienkāršus sadzīves darbību algoritmus zināmās situācijās, piemēram roku mazgāšana, ģērbšanās. Formulē vienkāršas sakarības, notikumu secības, pazīstamu situāciju, darbību, notikumu cēloņus, sekas. Mācās izvērtēt informācijas ticamību. Ar pieaugušu atbalstu meklē dažādus risinājumus. Pieņem vienkāršus lēmumus un izdara izvēles, mācās novērtēt izdarīto;

- Vienkāršu informāciju salīdzina, interpretē, novērtē, savieno un grupē pēc skolotāja dotajiem kritērijiem; izvirza mērķi, piedāvā dažādus risinājumus, pieņem lēmumu un izdara izvēli, plāno virzību un izvēlēto problēmas risinājumu, novērtē paveikto pēc vienkāršiem kritērijiem, visās darbībās saņemot skolotāja atbalstu un virzību (piemēram uzvedinoši, padziļināti jautājumi, piemēri, atgādnēs)

- Skolēns salīdzina, interpretē, novērtē, savieno, informāciju, grupē to pēc dotiem un paša radītiem kritērijiem; nosaka vajadzības un problēmas būtību, izvirza mērķi, piedāvā dažādus risinājumus, pieņem lēmumu un izdara izvēli, plāno virzību uz izvēlēto problēmas risinājumu, novērtē paveikto un plāno uzlabojumus; pēc nepieciešamības saņem skolotāja atbalstu (jautājumi, atgādnēs u.c.)

- Skolēns mērķtiecīgi izzina, analizē un izvērtē dažāda veida informāciju un situācijas, izprot to kontekstu; spēj atdalīt un apvienot dažādas informācijas vienības, balstoties uz savu mērķi; pieņem izsvērtus lēmumus, uzņemas par tiem atbildību; rīkojas, lai problēmām izstrādātu un ieviestu noderīgus risinājumus; kompleksās situācijās lieto efektīvas problēmrisināšanas stratēģijas, un izvērtē savu sniegumu, lai to uzlabotu

- Skolēns patstāvīgi, apzināti un mērķtiecīgi izzina, analizē un izvērtē sarežģītu informāciju un situācijas, izprot to kontekstu; spēj atdalīt un apvienot dažādas informācijas vienības, balstoties uz savu mērķi; patstāvīgi pieņem izsvērtus lēmumus, uzņemas par tiem atbildību; rīkojas, lai problēmām izstrādātu un ieviestu noderīgus risinājumus; kompleksās situācijās mērķtiecīgi lieto efektīvas problēmrisināšanas stratēģijas, un izvērtē savu sniegumu, lai to uzlabotu.

DIGITĀLĀ PRATĪBA

Mērķis

Skolēns atbildīgi izmanto digitālās tehnoloģijas ikdienā, lai zināšanas iegūtu, izmantotu un radītu, kā arī risinātu uzdevumus un problēmas, koplietotu un izmantotu savu un citu radītu saturu, prasmīgi pārvalda savu digitālo identitāti, efektīvi un droši komunicē un sadarbojas ar citiem digitālajā vidē; kritiski un konstruktīvi izvērtē tehnoloģiju un mediju lomu sabiedrībā.

Struktūra

Digitālo tehnoloģiju
mērķtiecīga izmantošana

DATI

**Digitālais
saturs**

**DIGITĀLIE
RESURSI**

**Digitālie
rīki**

**DIGITĀLĀS
IERĪCES**

Kritiski izvērtē
tehnoloģiju un
mediju lomu
sabiedrībā.

Izmanto digitālās
tehnoloģijas
pašrealizācijai.

Izmanto DT pašvadīti
zināšanu
reproducēšanai un
konstruēšanai,
uzdevumu, problēmu
risināšanai.

**DIGITĀLI
PRATĪGA
PERSONĪBA**

Atbildīgi, kritiski
patērē, koplieto citu
radītu saturu un
atbildīgi rada savu,
daloties ar to.

Pārvalda savu
digitālo identitāti,
efektīvi komunicē un
sadarbojas ar citiem.

Tikumi
gudrība
godīgums
tolerance
laipnība
līdzcietība
taisnīgums
solidaritāte
centība
savaldība
mērenība
atbildība
drosme

Pieeja un galvenās metodes

DT efektīva lietošana notiek, kad skolēna darbam konkrētajā situācijā, lietojot DT, ir pievienotā vērtība, t.i. tiek konstruētas zināšanas, radīti jauni digitāli risinājumi/produkti, risinātas problēmsituācijas vai notiek savstarpēja sadarbība izmantojot DT vienota mērķa sasniegšanai.

- DT lietošana **atbalsta** zināšanu konstruēšanu situācijās, kurās skolēni izmanto DT kā daļu no zināšanu konstruēšanas procesa, piemēram, izmantojot lietojumprogrammas analizē iegūtos datus, atrod nepieciešamo informāciju, lai varētu notikt zināšanu konstruēšanas process.
- Nepieciešams** lietot DT situācijās, kurās bez DT lietošanas nebūtu iespējams paveikt uzdevumu. Piemēram, skolēns sazinās izmantojot epastu ar cilvēkiem ārpus skolas, lai iegūtu jaunu informāciju, noskaidrotu viedokļus, vai datu ieguve un apstrāde bez digitālajām tehnoloģijām nav iespējama.
- Izmanto DT jaunu digitālo risinājumu/produktu **radīšanā**, kad tiek radīts jauns risinājums kuru citiem ir iespējams izmantot. Piemēram, skolēns izstrādā telpisku 3D modeli, vai sagatavo digitālu karti.
- DT **nodrošina skolēnu sadarbību**, ja tās tiek izmantotas mērķtiecīgi izstrādes procesā, kā komunikācijas rīks un sadarbības platforma domu apmaiņai un daloties ar izstrādes procesa materiāliem. Piemēram, skolēni izmantot mākoņpakalpojumus datu glabāšanai un versiju izstrādei vienlaicīgi.
- Skolēni izmanto DT **pilnvērtīgi un kritiski**, ja kopīgi spriež un izvēlas atbilstošāko tehnoloģiju un risinājumu problēmas/uzdevuma veikšanai un vērtē radīto saturu un tā avotus. Piemēram, skolēni veido kopīgu blogu par aktuāliem notikumiem valstī, pamatoti izvēloties atbilstošāko platformu un vērtējot dažādu avotu saturu un patiesumu, izstrādājot savus notikumu aprakstus.

Digitālās pratības prasmju attīstība

- Atpazīst biežāk lietotās DT un zina to lietošanas mērķi. Salīdzina un atšķir virtuālo realitāti un patiesību, tēlus, simbolus. Zina noteikumus, kuri jāievēro, lietojot DT.
- Pieņem un izmanto DT mācību uzdevumu veikšanai pēc norādījumiem, lieto DT mācīšanās stratēģijās. Atpazīst mediju radītus un popularizētus simbolus un skaidro savu izpratni par DT lomu sabiedrībā un pašrealizācijā.
- Apzinās DT sniegtās iespējas, lieto DT zināšanu ieguvei, apstrādei, prezentēšanai un pārraidei. Izmanto DT komunikācijai un sadarbībai, izprot digitālās komunikācijas mērķus, formātus. Izmanto DT savu iespēju, zināšanu un izpratnes paplašināšanai, izprot mediju lomu realitātes konstruēšanā, spēj to analizēt un atšķirt dažādu informācijas avotu ticamību internetā
- Izvēlas un izmanto piemērotākās DT sniegtās iespējas, lieto tās pašrealizācijai, daudzveidīga satura radīšanai. Izmanto DT komunikācijai, sadarbībai un līdzdalībai, izprotot digitālās komunikācijas mērķus, formātus, piemērotību mērķgrupas vajadzībām. Kritiski analizē mediju radīto realitāti un informācijas ticamību. Izprot tehnoloģiju ietekmi uz psihisko, fizisko veselību, vidi, prot pasargāt sevi un proaktīvi arī citus.
- Efektīvi izmanto DT kompleksu uzdevumu veikšanā un problēmsituāciju risināšanā, saņemot un sniedzot atgriezenisko saiti, rada savus digitālos produktus, lai risinātu informācijas trūkumu, problēmas sabiedrībā. Izprot informācijas un DT nozīmi savā izglītībā, sabiedrības attīstībā, pašvadīti iegūst to atbilstoši mērķim, uzdevumam, problēmai. Kritiski izvērtē daudzveidīgu informāciju un atbilstoši tai reaģē un rīkojas. Ievēro digitālās vides juridiskos un ētiskos nosacījumus, atbildīgi veido digitālo personību, izprot digitālās personības nozīmību, kritiski uztver citu digitālās personības.

KRITISKĀ DOMĀŠANA UN PROBLĒMRISINĀŠANA, DIGITĀLĀ PRATĪBA JŪSU PRIEKŠMETĀ

- *Kā tās izpaužas ikdienas stundās?*
- *Izveidojiet vienu savu uzdevumu, kurš darbinātu vairākas caurviju prasmes, un būtu atbilstošs kādai mācību jomai! **Jambo***
- *Esiet gatavi dalīties ar savu darbu, viedokli lielajā grupā!*

SADARBĪBA

Mērķis

Skolēns dažādās dzīves situācijās un atšķirīgās sabiedrības grupās izmanto sadarbību kā efektīvu veidu kopīga mērķa sasniegšanai. Apzinās, kā paša emocijas, uzskati un vērtības ietekmē attiecības ar citiem cilvēkiem, veiksmīgi sazinās, saprotas, veido pozitīvas attiecības, mērķtiecīgi strādā neviendabīgās grupās, vienojas strīdīgos jautājumos un saskaņo rīcību, iecietīgi un ar cieņu izturas pret atšķirīgiem uzskatiem, cilvēku daudzveidību uzskata par vērtību.

Struktūra

Tikumi
gudrība
godīgums
tolerance
laipnība
līdzcietība
taisnīgums
solidaritāte
centība
savaldība
mērenība
atbildība
drosme

SADARBĪBAS PRASMJU ATTĪSTĪBA

- Stāsta par citu kā par sevi. Jautā citu domas. Pieņem kopējus lēmumus ar citu. Zina saziņā lietojamus tehnoloģiskos rīkus. Pieņem domu atšķirības. Pieņem atšķirīgo citos. Piekrīt rīkoties saskaņā ar cita piedāvāto rīcības veidu. Iejūtas citā, rīkojas iejūtīgi. Dalās ar citiem. Pieņem grupas vajadzības. Rīkojas atbilstoši savai lomai. Rūpējas par citiem.

- Pauž vārdos savas vajadzības un emocijas, kā arī skaidro, kā citu sejas izteiksme un ķermeņa valoda saistās ar konkrētu emociju. Aktīvi klausās un tiek galā ar konfliktsituācijām pazīstamās situācijās. Skaidro, kā emocijas ietekmē attiecības ar citiem. Apzināti lieto savas sociālās prasmes, lai nodibinātu un uzturētu draudzīgas attiecības ar citiem un iesaistītos sociālās aktivitātēs.

- Jautā, lai noskaidrotu citu viedokli un to, kāpēc viņi tā domā; argumentē savu viedokli; veido sarunu ar atšķirīgu cilvēku. Vada sarunu kā strukturētu dialogu, lieto dažādus saziņas veidus un kanālus vienas sarunas laikā. Ieklausās citos, analizē citu cilvēku redzējumu, lai risinātu konfliktus. Ievēro viedokļu atšķirības un ir iecietīgs pret tām, izturas cieņpilni. Pieņem kopējus lēmumus par piemērotāko rīcību. Saglabā labvēlīgu attieksmi pret citiem. Kontrolē savas emocijas kontaktā ar citiem. Sadarbojas ar citiem kopēju konstruktīvu uzdevumu veikšanai, strādā komandā, orientējas uz līdzvērtīgu ieguldījumu; veido attiecības ar atšķirīgiem cilvēkiem; skaidro savas uzvedības ietekmi uz citiem, respektējot arī citu cilvēku vajadzības.

- Vada sarunu, uzdodot atvērta tipa jautājumus par konkrētu tēmu. Argumentē savu viedokli atšķirīgos veidos. Vada sarunu kā padziļinātu dialogu un dara to ar atšķirīgiem cilvēkiem. Komunikācijā kombinē atsevišķus saziņas veidus un kanālus. Izrāda pret citiem empātiju. Verbalizē savu viedokli un sniedz cieņpilnu atgriezenisko saiti. Saskaņo viedokļu atšķirības un saprotas ar atšķirīgiem cilvēkiem. Sasniedz abpusēji pieņemamus kompromisus un tiecas pēc taisnīga risinājuma. Sadarbojas ar citiem atbilstoši situācijai, kā arī veido un vada komandu. Risina saskarsmes problēmas, piedaloties kompleksos mācību projektos. Izvērtē un ņem vērā citu cilvēku jūtas un rīcības iemeslus, pielāgojot savu uzvedību atbilstoši situācijai.

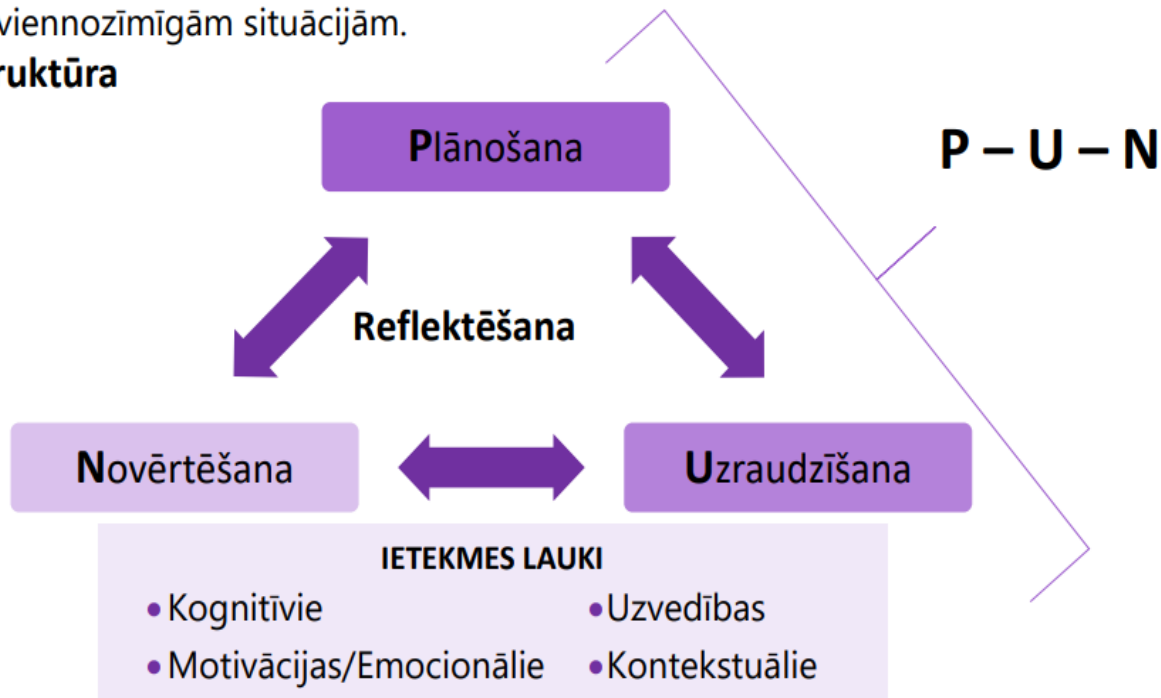
- Lieto atšķirīgas argumentācijas stratēģijas. Sniedz konstruktīvu kritiku. Lietišķi vada sarunas. Jēgpilni lieto atšķirīgus saziņas veidus komunikācijā. Sarunas laikā sasniedz visiem pieņemamu rezultātu. Orientējas uz vienprātību (konsensus). Prognozē, novērš un risina konfliktus. Apzinās savu kopību (saistību) ar citiem. Orientējas uz kopējo. Uzņemas līderību komandā. Vada konstruktīvu diskusiju. Veido ilgtermiņa partnerības attiecības.

PAŠVADĪTA MĀCĪŠANĀS

Mērķis

Skolēns apzinās sevi kā individu, savas vēlmes, vajadzības un intereses; spēj pārvaldīt savas emocijas, domas un uzvedību, spēj izvirzīt reālus mērķus, pieņemt atbildīgus lēmumus; prot un ir motivēts pastāvīgi un patstāvīgi mācīties un pilnveidot sevi; saprot un seko līdzi savam mācīšanās procesam, izvērtē savus mācību sasniegumus, apzinās efektīvākos mācīšanās paņēmienus, plāno mācīšanās procesu un uzņemas atbildību par to. Skolēns attīsta spēju sadzīvot ar neskaidrību un neviennozīmīgām situācijām.

Struktūra

Tikumi
gudrība
godīgums
tolerance
laipnība
līdzcietība
taisnīgums
solidaritāte
centība
savaldība
mērenība
atbildība
drosme

Pieeja un galvenās metodes I

- **Jautājumu uzdošana** sev mācoties;
- **Reflektēšana** par savu mācīšanos, domāšanas un emociju procesiem;
- **Mērķu izvirzīšana**, to sasniegšanas **plānošana**, **uzraudzīšana** un **novērtēšana**.

Paškontroles jautājumi

PLĀNOŠANA	UZRAUDZĪŠANA	NOVĒRTĒŠANA
1. Kāds ir uzdevums?	1. Vai man ir izpratne par to, ko daru?	1. Vai sasniedzu mērķi?
2. Kāds ir mans mērķis?	2. Kāda ir uzdevuma nozīme?	2. Kas man palīdzēja sasniegt mērķi?
3. Kādu informāciju un stratēģijas lietošu?	3. Vai sasniedzu savu mērķi?	3. Kas man traucēja?
4. Cik daudz laika un citu resursu man vajadzēs?	4. Vai man nepieciešams veikt izmaiņas?	4. Ko nākamo reizi darīšu citādāk?

PAŠVADĪBAS PRASMJU ATTĪSTĪBA

- Seko līdzī skolotāja izvirzītajam mērķi un nosauc, kas ir jādara. Prot pateikt, ko pats vēlas un kas pašu interesē. Ar skolotāja atbalstu prot pastāstīt par savu pieredzi iepriekš veiktā uzdevumā. Seko līdzī vienkāršam uzdevuma plānam ar skolotāja atbalstu un atkārtot skolotāja soļus. Ar skolotāja atbalstu ievēro režīmu. Gaida savu kārtu. Patstāvīgi izpilda vienkāršus uzdevumus pēc iepriekš izrunāta plāna. Spēj pēc mācību uzdevuma dalīties ar savu pieredzēto.

Seko noteikumiem un izdara tiem atbilstošus lēmumus (paklausīt un sadarboties). Mācās apturēt situācijas, kas pašu neapmierina ("Nedari tā, man nepatīk!").

- Ar skolotāja atbalstu izvirza mērķi mācību uzdevumā un saista to ar iepriekš apgūto. Ar skolotāja atbalstu plāno savas darbības soļus, lai izpildītu mācību uzdevumu. Spēj nosaukt dažādus uzmanības noturēšanas, iegaumēšanas un atcerēšanās paņēmienus (domāšanas rīkus jeb stratēģijas). Prot pastāstīt par savas mācīšanās progresu un prasmēm, kas padodas vislabāk, kā arī neizdošanos un kļūdām. Ar skolotāja atbalstu prot novērtēt savu mācību darbu un mācīšanās pieredzi. Saprot dažādu (pozitīvu un negatīvu) emociju ietekmi uz savu domāšanu un uzvedību. Demonstrē sociāli pieņemamus emociju izteikšanas veidus. Raksturo skolu kā nozīmīgu resursu personīgo mērķu sasniegšanā.

- Izvirza vairākus mācīšanās mērķus un plāno mācību uzdevuma mērķus viens un grupā ar citiem. Prot individuāli un kopā ar citiem sagatavot mācību procesam nepieciešamos resursus. Lieto dažādus domāšanas rīkus jeb stratēģijas dažādos mācību (jomu) kontekstos. Prot pastāstīt par sava padarītā progresu, izmantojot vienotu kritēriju sistēmu (piemēram, uzdevuma vai nedēļas plāns). Patstāvīgi seko līdzī iepriekš izvirzītu sasnieguma (mērķa kritēriju) izpildei. Ievēro savas darbības stiprās puses un tās, kuras vēl jāpilnveido. Novērtē savu sniegumu pret iepriekš izvirzītiem kritērijiem un prot pastāstīt par savu mācīšanās pieredzi. Demonstrē sociāli pieņemamus dažādu emociju pārvaldīšanas veidus. Apzinās faktorus, kas rada trauksmi/stresu, motivē darbībai. Mācās patstāvīgi pielietot stresa pārvaldības stratēģijas. Analizē personiskās īpašības un uzvedību, kas ietekmē izvēli, panākumus vai neizdošanos.

- Uzņemas atbildību par sevis izvirzītajiem mācīšanās īstermiņa (mācību uzdevuma) un ilgtermiņa (nedēļas plāns) mērķiem. Prognozē savus sasniedzamos rezultātus mācību uzdevumos. Veido savus kritērijus, kas liecinās par mērķa sasniegšanu. Plānošanas gaitā pārplāno dažus soļus, lai nonāktu pie labāka risinājuma. Prot atrast uzdevuma izpildei nepieciešamos resursus. Patstāvīgi izzina sava padarītā progresu un nosaka, vai jāmaina izvēlēta taktika, stratēģija, lai uzlabotu sniegumu. Apzināti izmanto savas domāšanas, emociju un uzvedības stiprās puses, lai attīstītu savas spējas mācību procesa laikā. Ar atbalstu rod veidus un palīdzību, kā attīstīt savas domāšanas un uzvedības vājās puses. Novērtē savu sniegumu pret iepriekš izvirzītiem kritērijiem un saistīt to ar iepriekš pieredzē zināmo. Izmanto kļūdas, lai mērķtiecīgi mainītu darbības taktikas vai stratēģijas. Analizē domu un emociju ietekmi uz atbildīgu personisko lēmumu pieņemšanu.

SKOLĒN! LAIKS SEVĪ ATTĪSTĪT PAŠVADĪTAS MĀCĪŠANĀS PRASMES!

PLĀNOJU!

- ▶ KO ES VĒLOS PAVEIKT?
- ▶ KAS MAN JĀDARA, LAI PAVEIKTU IECERĒTO?
- ▶ KĀDA PALĪDZĪBA MAN BŪS NEPIECIEŠAMA UN KUR ES TO MEKLĒŠU?

DARU!

- ▶ KAS LIECINA, KA VIRZOS UZ MĒRĶI?
- ▶ KĀ ES JŪTOS, PILDOT UZDEVUMU?
- ▶ KO ES UZDEVUMĀ VARĒTU UZLABOT?

NOVĒRTĒJU!

- ▶ KAS LIECINA, KA SASNIEDZU MĒRĶI?
- ▶ KAS PALĪDZĒJA UN KAS TRAUČĒJA DARBA PROCESĀ?
- ▶ VAI PRIECĀJOS PAR SASNIEGTO REZULTĀTU? KĀPĒC?

DARBA LAPAS 5.-12.KLASEI

Izveido sarakstu ar konkrētām prasmēm un zināšanām, kas tev būtu nepieciešamas, lai paveiktu uzdevumu. Noskaidro, kā tu vari apgūt to, kā tev šobrīd trūkst – te palīdzēs informācijas avoti un sarunas ar cilvēkiem, kuri ir veikuši līdzīgus uzdevumus.

Es jau protu:

1) sameklēt mācību video YouTube kanālos;

2) ierakstīt skaņu mobilā telefona diktofonā;

3) apstrādāt video un audio failus, izmantojot mobilajā telefonā pieejamās programmas.

Novērtē savas iespējas, izmantojot SVID analīzi – nosaki savas stiprās puses, vājās puses, draudus un iespējas.

Manas STIPRĀS puses:

protu labi strādāt ar datoru;

ir pieredze video un audio failu apstrādē.

Manas VĀJĀS puses:

trūkst pacietības ilgstoši veikt uzdevumu.

Manas IESPĒJAS:

kļūt atpazīstamam ar saviem video darbiem.

Mani DRAUDI:

nav pieejama nepieciešamā datortehnika;

regulāri trūkst brīvā laika.

Man vēl ir jāiemācās:

1) savienot video un audio failus, izmantojot datorprogrammu, piemēram, MovieMaker;

2) pievienot tekstu uzņemtajiem video failiem;

3) lejupielādēt apstrādātos video failus datorā.

SKOLOTĀJIEM

Skolēnam jāmacās ne tikai plānot, uzraudzīt un izvērtēt savu mācīšanos, bet arī jāattīsta metakognitīvās prasmes un dažādas mācīšanās stratēģijas. Metakognitīvās prasmes jeb domāšana par domāšanu māca skolēniem apzināties savu spēju izvēlēties stratēģijas un resursus, kas efektīvāk palīdz īstenot plānoto uzdevumu.

Piemēram:

Var izmantot domāšanas darba lapu ar jautājumiem: *Es domāju..., Es brīnos..., Es pamanu..., Es redzu..., Es jūtos..., Es saprotu...* Šādi tiek viedots ieradums padomāt par notiekošo pirms ķeršanās klāt pašam uzdevumam.

Lasot tekstu vai risinot situāciju uzdevumus, skolotājs vedina skolēnus uzdot sev jautājumus: *Ko es par šo jau zinu? Kas man nav skaidrs? Kāda ir galvenā doma? Kur man varētu būt nepieciešama palīdzība?* Var izveidot jautājumu sarakstu, ko piestiprināt skolēniem redzamā vietā (jautājumi var atšķirties dažādiem priekšmetiem un uzdevumu veidiem). Skolotājs modelē šo rīcību, skaļi domājot pats. Ar laiku konkrēti jautājumi vairs nav

Iemācoties atcerēties un izstāstīt savu domu gaitu, skolēns var izspriest, kādu paņēmieni lietojis, lai atrisinātu veicamo uzdevumu, un vēlāk jau apzināti izvēlēties konkrētu paņēmieni, nevis sākt līdzīgu problēmu risināt kā jaunu. Klausoties citu skolēnu vai skolotāja izvēlētajos risinājumos, skolēns var analizēt, kurš bijis veiksmīgāks, ērtāks un ātrāks veids, tādēļ mācīšanās procesā ir būtiski dalīties pieredzē, kā konkrētā darbība ir paveikta.

Lasot tekstu, skolēns teksta malās atzīmē simbolus, tādējādi apzinot sev jau zināmo un neskaidro informāciju. Šāda veida darbības palīdz iedziļināties tekstā un trenē

- ✓ Šo zināju
 - +
 - ?
 - !
- Jauna informācija
Nesapratu
Kas interesants, pārsteidzošs

SADARBĪBA UN PAŠVADĪTA MĀCĪŠANĀS JŪSU PRIEKŠMETĀ

- *Kā tās izpaužas ikdienas stundās?*
- *Izveidojiet vienu savu uzdevumu, kurš darbinātu vairākas caurviju prasmes, un būtu atbilstošs kādai mācību jomai!*
- *Esiet gatavi dalīties ar savu darbu, viedokli lielajā grupā!*

CAURVIJU PRASMES

Dalībnieki pāros aizpilda Kubu par caurviju prasmēm.

- Kā izskatās caurviju prasmes? Aprakstiet tās!
- Kam līdzinās un no kā atšķiras caurviju prasmes? Salīdziniet tās!
- Par ko Jūs domājat, par tām dzirdot? Veidojiet asociācijas!
- No kā tās sastāv, ir izgatavotas? Analizējiet tās!
- Kā Jūs tās varat izmantot? Izmantojiet tās!
- Tās ir labas vai sliktas? Pārlieciniet vai atrunājiet tās lietot!
- <https://www.siic.lu.lv/skoleniem/atgadnes-skolotajam/>

IZMANTOJAMĀ LITERATŪRA, RESURSI

•Atgādnes skolotājam un skolēnam. <https://www.siic.lu.lv/skoleniem/atgadnes-skolotajam/>

[Ieteikumi «Kompetenci attīstoša mācīšanās» https://www.siic.lu.lv/petnieciba/ieteikumi-kompetenci-attistosa-macisanas/](https://www.siic.lu.lv/petnieciba/ieteikumi-kompetenci-attistosa-macisanas/)

•[Mācīšanās lietpratībai. Monogrāfija.](https://www.siic.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/projekti/siic/Kolektiva_monografija/Macisanas_Lietpratibai.pdf)

https://www.siic.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/projekti/siic/Kolektiva_monografija/Macisanas_Lietpratibai.pdf

•Nr.10./2020. Sadarbība. <https://www.skola2030.lv/lv/jaunumi/zinu-izdevums/nr10-2020-par-labu-skolas-un-vecaku-sadarbibu-berna-izaugsmei>

•Nr.8./2019. Par caurvijām un pašvadītas mācīšanās prasmēm.

<https://www.skola2030.lv/lv/jaunumi/zinu-izdevums/nr-8-oktobris-2019>

•<https://mape.skola2030.lv/resources>

Pašvadītas mācīšanās ceļvedis. <https://www.iespejamamisija.lv/pasvaditas-macisanas-celvedis>

Rokasgrāmata skolēnu sociāli emocionālo prasmju novērtēšanai skolā.

<https://learningtobe.net/resursi/?lang=lv>

PALDIES PAR UZMANĪBU!

